

000 - 5194

25-04-2017

На вниманието на членовете на
Общото събрание на съдиите
за избор на членове на Висшия съдебен
съвет

МОТИВИ и КОНЦЕПЦИЯ

на Владимир Григоров Вълков, предложен за избран член от квотата на
съдиите

Уважаеми колеги,

Приех предизвикателството непосредствено да се ангажирам с решаване на проблеми в системата, които съм поставял отдавна. Воден от убеждението, че мога да допринеса за преодоляването им винаги съм предлагал и варианти. Не искам да бъда началник, а и неотклонно вярвам, че овластените да правораздават нямат нужда от такъв. Смятам, че модел на управление на съдебната система, основан на етична саморегулация и институционална подкрепа за усъвършенстване на правораздаването, ориентирано към ефективна защита на очаквания правосъдие, ще обезпечи както възстановяване нормалните колегиални отношения в системата, така и усещането за сигурност в обществото.

Кой съм аз и какво съм правил досега?

Станах съдия, воден от желанието да допринеса за усещането за справедливост в обществото и поради вярата, че отдавайки се на каузата, мога да я реализирам. Преоткривам тази нагласа в ентузиазма на множеството встъпващи в системата колеги. Оказва се обаче, че амбицията на отделния съдия, макар и безусловно необходима, съвсем не е достатъчна, за да бъде получено професионално удовлетворение.

Видях колеги, отдадени на идеята да са полезни за страните, да пренебрегват личното си здраве и семейство. Приех, че това се очаква и от мен като този мой ангажимент може да ме оправдае пред баба ми, очакваща да споделя с нея някой от предвидените в календара почивни дни. Чувах за деца, които през неработно време се конкурират с разноцветни папки за вниманието на своите родители. Стигнах до извод, че фокусирането на съдията върху обществения му ангажимент за сметка на дължимото към близкото му обкръжение, застрашава човешкия му облик. Споделям тезата, че добрият съдия трябва да бъде преди всичко достоен човек, поради което смятам, че приоритизиране на обществения

пред личния му ангажимент поставя съдията пред абсурден избор. Наложително е тяхното съвместяване.

Съдията е незаменим в семейния кръг, както и при упражняване на правораздавателната компетентност. Дадох си сметка, че постигането на безспорно дължимия резултат – справедливо решение в разумен срок, предполага рационално използване на обективно ограничения ресурс¹. Отговорността за постигането му е споделена между съдията и ангажираните с управлението на ресурсите в системата – административния ръководител и ВСС. Единствено съдията може да прецени кое е необходимо, за да приключи конкретно възложеното му дело, но дължи да стори това като държи сметка за нуждите и на останалите потребители на услугата правораздаване. Отговорност на административния ръководител е да наблюдава индивидуалните практики и при констатирано отклонение от обичайното за съда управление на делопотока, да идентифицира причината като предприеме адекватни мерки за своевременното ѝ отстраняване. Ангажимент за ВСС е да осигури материалните условия, обезпечаващи качествен правораздавателен процес.

Счетов, че идентифициране на проблема и откритото му поставяне на вниманието на общото събрание е реално средство за преодоляването му. Чувах, че идеи има много, но трябвали пари, защото сградният проблем бил основен. Убеден, че макар и значим, битовият въпрос е само част от проблема, непосредствено се ангажирах с участие в първата конкурсна процедура за съдебни служители в Софийския районен съд (СРС) и при разрешаване на част от организационните му проблеми. За тази моя активност през 2005 г. бях награден от административния ръководител на съда. Опирайки се на натрупания опит и даденото ми признание отново поставих проблеми, пряко ангажиращи с разрешаването им административното ръководство на СРС и ВСС. Случи се обаче да чуя, че работата в трайно свърхнатоварен съд е въпрос на личен избор и на който не му харесва може да си ходи, а останалите трябва да преживеем СРС като етап от професионалното си развитие, зависещо към този момент предимно от инициативата на административния ръководител на институционално по-високо поставения съд.

Убеден, че ангажиментът за осигуряване на справедливо решение в разумен срок предполага обективна възможност за това, продължих да поставям проблеми, препятстващи приключването на неразумния брой дела в очаквания разумен срок. Воден от вярата, че адекватната оценка на свършената работа обезпечава безусловно необходимата мотивация,

1 . Тази връзка изрично е дефинирана в Становище № 6 (2004) на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС) на вниманието на Комитета на министрите и на Съвета на Европа относно справедлив процес в разумен срок и ролята на съдията в процеса като се вземат предвид алтернативните способности за разрешаване на спорове.

гарантираща индивидуалната независимост на съдията, през 2006 г. бях сред инициаторите на първата покана към ВСС да посети СРС за поставяне проблема на свръхнатовареността на този съд и безпринципната кадрова политика. Организирахме срещата въпреки изричното противопоставяне на тогавашния председател на СРС. Отнасянето на тези принципни въпроси и до ВСС не доведе до осъзнаване на очертаните проблеми, нито до предприети мерки за преодоляването им.

През 2008 г. ВСС ангажира външен изпълнител да предложи критерии за обективна оценка на натовареността. Разработеният и приет продукт обаче не доведе до очаквания резултат – да бъдат утвърдени обективни критерии за измерване натовареността. През 2011 г. по покана на председателя на Комисията в предходния състав на ВСС доразвих пренебрегнатата от изпълнителя идея за времето като обективен измерител на фактическата и правна сложност на делото. Освен, че този извод логично произтича от утвърдения с чл. 6 ал. 1 от ЕКПЧ стандарт, в Становище № 6 (2004) на КСЕС **разумният срок** еднозначно се свързва с отдаване на необходимото внимание към всяко възложено на съдията дело.

През 2016 година ръководството на СРС си даде сметка, че решаването на битовия проблем не е в състояние да осигури очаквания ефект. Смятам, че съществуват ефективни средства за управление на потока от дела, съсредоточени в правомощията на управляващите ресурсите на системата, които трайно се negliжират.

Основен и неизяснен понастоящем въпрос остава качественият критерий за оценка на свършената работа. Използваният количествен показател, основан на брой дела в абстрактно формулирани срокове без да се държи сметка за дължимото внимание към всяко дело с оглед проблемите, произтичащи от спора, поставя под въпрос очакваната справедливост. Именно защото практикуващият магистрат най-добре знае какво е необходимо, наложителен е съдържателен дебат в тази насока, който следва да бъде инициран и организационно обезпечен от съответната колегия при ВСС. Лично аз споделям тезата, че освен положена точка на повдигнатия спор, правосъдието е призвано да осигури и културно-възпитателно въздействие².

Необяснимо и досега за мен остава нежеланието на ВСС в различните си персонални състави да идентифицира и поеме собствената си отговорност в процеса на обезпечаване на справедливо решение в разумен срок. Възхищавам се на колегите, които съумяват да отдадат необходимото внимание към всяко възложено им дело въпреки налаганата от ИВСС и безкритично възприемана от ВСС сакралност на абстрактно формулираните срокове по администриране на делата и постановяване на

2 срв. параграф 7 от СТАНОВИЩЕ № 7 (2005) на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС) на вниманието на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно "правосъдие и общество"

съдебни актове. Намирам обаче провокираното от тази политика противопоставяне между дължимото внимание към конкретното дело и обективно ограниченото време и за унижаващ достойнството на почтения магистрат и реално застрашаващо неговото здраве.

Ако на концептуално ниво връзката между ангажимент и обективна възможност вече е разпозната – нормата на натовареност определя конкретна мярка, трайно неглижиран остава човешкият фактор. С очите си видях как колега, решен да преодолее бройката дела, не преживя иницирирана проверка за неизписани съдебни актове. За съжаление този случай не остана единствен. По моя инициатива, подкрепена от колеги в СРС още в началото на 2008 година поискаме от ВСС да определи границата на щадящото психическо натоварване. Огласената нужда не бе идентифицирана от сезирания с искането състав на ВСС.

За проблема бяха сезирани и трите съдийски организации. На позива за съдействие откликна единствено Съюзът на съдиите в България (ССБ). В резултат на проведеното експертно изследване на условията на труд при упражняване на специфичната съдийска работа през 2009 г., финансирано по линия на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, експертите заключават още през 2008-2009 г., че неизбежният стрес при съдийската професия дори на средно и умерено над средното ниво при хроничното му поддържане е мощен фактор, който ще продължи да провокира устойчиво нарастване на заболяемостта и риска за физическото и психичното здраве, за социалната реализация и професионалната компетентност на съдията³. Бяха предписани конкретни мерки за превенция и ограничаване на рисковете за здравето на съдията. Изследването бе поставено на вниманието на ВСС. Многократно обръщам внимание на дадените препоръки и на административното ръководство на СРС. Не бяха предприети никакви мерки за профилактика на стреса и ограничаване на вредното му въздействие върху личността на съдията. Неразбираемо за мен остана трайно пренебрегваното от страна на ВСС нормативно утвърденото негово задължение да регламентира работен процес, гарантирайки здравето и човешкото достойнство както на магистрата, така и на администрацията на органите на съдебната власт.

Отчитам, че закъснялото правосъдие е равностойно на липса на такова. Едва ли някой ще оспори обаче, че и формалният подход към възложените дела, ако и да удовлетворява налагания понастоящем количествен критерий, постига същия резултат. Наложително е да бъде

3 Изследването в съкратена форма е достъпно на електронен адрес:
<http://www.judgesbg.org/bg/component/k2/item/334-емпирично-трудова-психологическо-изследване-на-съдиите-в-българия-“стрес-и-справяне-със-стреса”.html>

изградена адекватна система за оценка качеството на съдебния акт⁴ и едва на тази основа да бъде определено необходимото време. За тази цел необходимо е единодействие между редовите магистрати и ангажираните се да управляват процесите в системата.

Черпя вдъхновение от съдиите, които въпреки индивидуалната си натовареност, се ангажират с разрешаване професионалния проблем на свои колеги и показват способност да подчинят личния си интерес на общностния. Вярвам, че участието на редовия магистрат при решаване на концептуални въпроси от значение за правосъдието обезпечава наложителната за правораздавателната дейност саморегулация. Чух обаче от административен ръководител, че ангажирайки го с професионални проблеми, вместо да си гледам делата, губя своето и неговото време. Това ме амбицира да се включа активно в работата на Съюза на съдиите в България с очакването, че идентифициран от съсловна организация общностен проблем би придобил нужната тежест, за да предизвика търсене и намиране на адекватно решение. Оказа се, че тази трайно следвана практика в утвърдените демокрации не работи в български условия. ВСС в различните му персонални състави не се вълнува от съдържанието на споделения проблем, а от броя на дръзналите да го поставят. Дори нещо повече, проявената активност провокира негативно отношение към съдии или съсловни формирования, с които се идентифицират. Известно ми е, че рушенето на авторитета е утвърден прийом в политическото противоборство. Когато обаче се прилага спрямо съдия, провокира конформизъм и пряко засяга обществения интерес – правораздавателната власт да се упражнява от лица, способни да отстояват както своя, така и утвърдения в демократичната държава общ интерес. Не разбирам и не желая да приема подобна практика.

Нежеланието на ВСС в различните му персонални състави да отговори на отправяни критики към конкретни негови актове или необяснимо бездействие, демонстрира силов модел на управление. Поведение, предопределено от броя на изискващите го, а не от съдържанието на поставения проблем, разкрива управленски дефицит. Реализирана власт, обяснена единствено с призната от закона възможност за въздействие, създава усещане за произвол, обясняващ и традиционно ниския авторитет на ВСС сред самите магистрати. Убеден съм, че адекватното внимание към всеки споделен проблем както от страна на редови магистрат, така и от съсловна организация или представител на гражданското общество и вземане на принципно обосновано решение, е в

4 Оценяването на качеството на отделните съдебни решения следва да се прави преди всичко на базата на фундаменталните принципи на ЕКПЧ - срв. пар. 60 от Становище № 11 (2008) на Консултативния съвет на Европейските съдии (КСЕС) на вниманието на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно качеството на съдебните решения, наричано впоследствие Становище № 11 (2008).

състояние да издигне авторитета на ВСС.

Споделям тезата, че единствено независимостта на съдебната власт обезпечава върховенство на закона, а натоварени да го гарантират са редовите съдии, прокурори и следователи. Вярвам, че именно способността у правоприлагащия да подчини собствената си преценка за дължимо с общоутвърден еталон и чувствителността му към принципно обоснован чужд интерес, е основа за достигане на така прокламирания резултат. Както капитанът на кораба определя посоката, но, за да достигне заветната цел е пряко зависим от компетентен и мотивиран екипаж, така и ефективното управление на съдебната система се нуждае от чувствителност към всеки възникнал проблем и адекватно средство за разрешаването му. Неспособността ВСС да разпознае тази взаимозависимост логично доведе до нормативно утвърденото **самоуправление в съдебната система**. Практиката обаче показва крещяща нужда от попълване на концепцията със съдържание. Ефективното самоуправление предполага осмислянето му като реален способ за преодоляване на системни проблеми. Придобитите знания за алтернативните способи за преодоляване на конфликти и натрупан опит да стимулирам участниците в него непосредствено да участват при разрешаването му, ме мотивират да считам, че съм в състояние да допринеса за осмислянето този подход и оползотворяване на неговия значителен потенциал и в процеса на самоуправление.

Смятам, че именно неспособността на ВСС да разпознае своята отговорност като орган, непосредствено ангажиран да обезпечи гаранциите за върховенство на закона, провокира и намесата на Европейската комисия, чиито периодични доклади ретранслират предходно идентифицирани проблеми от самите съдии. Не огласяването на проблемите, а липсата на адекватни действия, насочени към преодоляването им, поддържа съществуването на Механизма за съдействие и проверка (МСП). Убеден съм, че политическо решение за прекратяване на тази форма за обратна връзка не би довело до преодоляване на трайно игнорираните проблеми и възраждане на практически липсващото обществено доверие към съдебната система.

Вярвам, че общественото доверие в съдебната система е основния ѝ капитал. Същевременно се убедих, че утвърденото до неотдавна разбиране, че съдът говори с актовете си, не е в състояние да преодолее традиционно ниското доверие, достигнало понастоящем безпрецедентно ниско равнище. Безусловно споделям тезата, че съдията не следва да се обяснява за конкретно свое решение, но лично се убедих, че адекватно разяснените съображения обезсилва лансираната в публичното пространство безпринципна критика.

Тъй като професионалният престиж на отделния магистрат печели и

утвърждава доверието в съдебната система, накърнената репутация не е индивидуален проблем. Наложително е да бъде изграден ефективен механизъм за противодействие на всяка форма на неправомерно въздействие върху тази ценност без оглед източника съответно да бъдат предприети адекватни мерки за преодоляване на констатирани слабости при изпълнение на длъжността.

Бях част от съдебната системата, когато изпълнителната власт и политически ангажираните личности избягваха да рушат авторитета на съда. Станах свидетел на безпринципното критикуване актовете на съда в контекста на борбата с престъпността. Оказа се, че декларираната и публично огласена позиция на съдии не е в състояние да защити авторитета на правосъдието.

Дадох си сметка, че незнанието само по себе си провокира недоверие. Това ме амбицира непосредствено да се ангажирам със запознаване на подрастващите с дейността на съда. Идеята бе припозната от Управителния съвет на Съюза на съдиите в България през 2004 г. и споделена от колеги в Благоевград, Варна, Видин, София и Чепеларе. С финансовата подкрепа на Инициатива за развитие на съдебната система бе осигурено събиране в гр. София на 45 деца от 3-ти и 4-ти клас, участвали в симулирани наказателни процеси в тези градове, развити на основата на приказката „Червената шапчица“. Децата се включиха в отбори на адвокати и съдии в граждански процес при създадена от мен методология. Резултатът доведе до дадена препоръка от привлечения за оценка на проекта експерт дейността да бъде апробирана като форма на гражданско образование в училищата.

Проявеният интерес вдъхнови създаването и на симулиран процес под наименование „Наркотикът – въпрос на свободен избор или лесен начин да загубиш свободата си“ с целева група ученици от 9-10 клас. Проектът бе реализиран през 2005 г. по разработена от мен методология и осъществен със съдействието на колеги в гр. Бургас, Габрово, Несебър, София. Обезпечената финансова подкрепа от Инициатива за развитие на съдебната система към Американската агенция за международно сътрудничество осигури възможност от екип при Театрално студио „Камбана“ да бъде пресъздадена личната история, довела до извършено престъпление. Посредством метода „Форум театър“ бе провокиран дебат за социалните измерения на проблема, съответно ролята и отговорността на семейството и приятелите за предотвратяването, съответно за преодоляването му.

Съавтор съм и на симулиран процес под наименование „Наказателният процес от А до ...Я“, реализиран съвместно от Съюза на съдиите в България и Асоциацията на полицейските началници. Концепцията бе финансово подкрепена по програма МАТРА на

Холандското правителство и реализирана през 2006 г. Осигурените средства обезпечиха в максимална степен наподобяване на реален случай като пострадалите и обвиняемите бяха представени от актьори при Театрално студио „Камбана“. Младши съдии, младши прокурори, адвокати, журналисти и курсанти в Академията на МВР отделиха от личното си време като споделиха знания и умения при разследване на тежко престъпление и оценка на извършеното от гледна точка на съдията и на страничния наблюдател. Необходимостта от ефективна комуникация и съвместно обсъждане на срещани в практиката проблеми на съвместни форуми между съдии и всички ангажирани да обезпечат усещането за правна сигурност в обществото, е идентифицирано като добра практика и в редица становища на КСЕС⁵.

Продължих с реализацията на тези идеи и през следващите години въпреки срещания скептицизъм сред неприпознали идеята колегии и споделяна оценка за неадекватност към актуалните проблеми на съдебната система. Непосредствено обаче се убедих, че осмислянето на съдебната власт изисква представяне на дейността по правосъдие по разбираем за професионално необремените членове на обществото. Работата с подрастващи и косвения досег до техните родители даде реални резултати. Колеги, възприели този подход също споделят за коренна промяна сред общността в отношението към фигурата на съдията и престижа на съдийската професия.

Едва през 2014 г., провокиран от доказано повишаване на общественото доверие в други държави, ВСС припозна като удачна тази форма за повишаване на правната култура. Ентусиазмът на впечатляващо число съдии и прокурори, отзовали се на инициативата за включване в дейността, доведе до 5-годишно споразумение между ВСС и Министерството на образованието и науката в рамките на Образователна програма „Съдебната власт - информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“. Непосредственият ми опитът обаче показва, че ефектът от начинанието може да бъде значително увеличен при адекватна методологическа подкрепа, каквато понастоящем липсва.

Давам си сметка, че макар да води до лично удовлетворение и повишаване на общественото доверие, работата с подрастващите не е достатъчна. Считаю за наложително осмислянето на властта като средство за разрешаване на социалнозначими проблеми. Убедих се, че съдия в

⁵ срв. пар. 45 от МНЕНИЕ № 12 (2009) НА КОНСУЛТАТИВНИЯ СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ (КСЕС/ССЈЕ) И МНЕНИЕ № 4 (2009) НА КОНСУЛТАТИВНИЯ СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПРОКУРОРИ (КСП/ССРЕ) НА ВНИМАНИЕТО НА КОМИСИЯТА НА МИНИСТРИТЕ КЪМ СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ СЪДИИТЕ И ПРОКУРОРИТЕ и пар. 22 от Становище № 16 (2013) ОТНОСНО ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ СЪДИИ И АДВОКАТИ

малък съд, според критериите на ВСС, е в състояние да утвърди този подход на местно ниво. Видях как идентифицирането на проблем, стоящ извън рамките на конкретното дело и провокирания ангажимент на различните институции, обезпечава на практика реализация на нормативно утвърдените интереси.

Споделям тезата, че констатираните пречки произтичащият от решението ефект да бъде постигнат на практика, ангажира съдията да ги огласи като в контекста на ефективно сътрудничество с останалите власти да допринесе за преодоляването им⁶. Вярвам, че подобен подход е в състояние да издигне и авторитета на системата като цяло. Ето защо освен, че е разпозната като добра практика, предвид безпрецедентно ниското обществено доверие, считам за наложителна целенасочената работа от съдиите извън непосредствената им правораздавателна функция. От тази гледна точка осмислянето на функциите на районния съдия в т.нар. „малки съдилища“ през призмата на потребностите на местната общност, ще осигури адекватна представа за необходимите ресурси за удовлетворяването им.

Давам си сметка, че проблемите на съдия в голям и малък град са от различно естество. Намирам обаче за изключително деструктивно и противно на идеята за индивидуална независимост противопоставянето между магистрати на териториален, институционален, съсловен и какъвто и да било друг признак. **Проблемът на отделния магистрат или обособена група от магистрати, независимо от неговото естество, засяга функционирането на системата като цяло.** Така например съдията, който съумява да обезпечи правосъдие в законоустановените срокове се налага да търпи упреци за бавното правосъдие, допуснато от друг съдия. Страните, независимо в кой край на страната търсят правосъдие, имат право на справедливо решение в разумен срок. Ето защо своевременното идентифициране на проблема и адекватния подход за преодоляването му ще доведе до формиране на общност, способна да утвърди престижа на съдийската професия с произтичащата от това професионална удовлетвореност.

Харесвам си работата. Смятам обаче, че оптимизирането на работния процес, съпътстващ същинската дейност по правораздаване ще доведе до повишаване ефективността и професионалното удовлетворение. Не се плаша от работа, но се нуждая от време, за да концентрирам усилията си за разрешаване на множеството проблеми в системата.

Искам да бъда част от общност, чувствителна към индивидуалния проблем. Убеден съм, че целенасочена работа, институционално и

6 Тезата изрично е формулирана и в пар. 41 СТАНОВИЩЕ № 18 (2015) „Положението на съдебната власт и отношението ѝ с останалите власти в държавата в модерната демокрация“

организационно обезпечена от съдийската колегия при ВСС усещането за принадлежност към авторитетна в обществото социална прослойка е въпрос на време. Натрупаните знания и опит ме мотивират да се считам за способен да допринеса за този резултат.

Какво може да бъде направено?

Като член на колективния орган – ВСС възнамерявам да работя:

- за утвърждаване престижа на съдийската професия;
- освен за публично, за прозрачно и предвидимо управление на съдебната система във всички негови аспекти;
- за ефективно участие на заинтересованите магистрати в процеса на вземане на решение, рефлектиращо върху професионалния им статут;
- за адекватно планиране и своевременно ресурсно обезпечаване на съдилищата, гарантиращо адекватно внимание към всяко възложено на магистрата дело;
- за осигуряване на безопасни условия на труд;
- за управление на съдилищата, основано на силата на авторитета и управленски потенциал при следване на принципа „**председателят е пръв сред равни**“;
- за утвърждаване на **съдийското самоуправление** като средство за обезпечаване на ефективно и ефикасно функциониране на органите на съдебна власт и съдебната система като цяло;
- за утвърждаване на екипния подход при организация на работата;
- провеждане на ценностно ориентиран дебат по значими за правосъдието въпроси при равнопоставено участие на социално активната част от гражданското общество и общественото ангажираните се магистрати.

Споделям тезата, че оптималното решение на даден проблем предполага начертан път за изход от нежеланата ситуация, предварителна оценка за практическата му приложимост и ясна представа за очаквания ефект. Убеден съм, че ефективното управление предполага план за действие с очертани времеви рамки за осъществяване на планираните вече действия. Намирам обаче споделена идея и в рамките на изборната процедура за реален принос за преодоляване на проблемите. Смятам, че гласуването доверие пряко ангажира избрания член на ВСС да отстоява идеите си, а отговорното изпълнение на длъжността ангажира избраните при търсене на оптималното решение да обсъдят и персонално незащитените идеи.

Воден от тези разбирания представям на Вашето внимание следните

идеи:

ПРАВОСЪДИЕ В УСЛУГА НА ОБЩЕСТВОТО

Безрезервно споделям тезата, че усещането за справедливост предполага ефективни средства за защита при накърнен интерес. Не подлагам на съмнение, че достъпът до съд е безусловна гаранция в тази насока. Непосредствено се убедих обаче, че реалната възможност страните да бъдат подкрепени в търсене на удовлетворяващо ги решение на спор, в който непосредствено участват освен, че спестява ресурс на системата, е в състояние да предотврати и бъдещи конфликти между страните.

На ниво Европейски парламент инициативата към Софийски районен съд да бъде изграден медиационен център е отчетено като добра практика при утвърждаване ефективно средство за защита на правата и законните интереси в алтернатива на съдебното производство. Идеята се възприема и от съдилищата на територията на гр. Варна, Бургас, Благоевград. Макар и скромна откъм цифрово изражение, отнесено към общия брой постъпления, намирам тази практика за изключително полезна. Ето защо смятам, че следва да бъде институционно подкрепена от ВСС.

Свидетел съм на трайно изразявано неудовлетворение от ефективността на защита на пострадалите при престъпления, чиято оценка за тежест предполага наказание, неудовлетворяващо общественото очакване. Разбирам как се чувства жертвата на престъпление, когато държавата откаже да въздаде правосъдие, понеже твърдението ѝ остава недоказано, че е маловажно или все пак наложеното наказание не е в състояние да компенсира причинената ѝ болка. Безусловно споделям разбирането че правораздаване, повлияно от очакване за сурово наказание, неадекватно на общоутвърдените цели за корективно въздействие върху извършителя е недопустимо. Смятам обаче, че обективно провокираното усещане за дефицит на справедливост ангажира държавата да търси адекватно решение. Уверих се, че апробираното в практиката на други държави **възстановително правосъдие** е в състояние да обезпечи усещането за справедливост у пострадалия, ангажирайки извършителя да осъзнае какво е причинил и гарантирайки му възможност да поправи или компенсира последиците. Като възможна, но не и безусловна алтернатива на корекционното въздействие посредством наказание, удовлетворението за пострадалия бива гарантирано. Смятам тази форма на алтернативно въздействие за подходяща във всички случаи на насилие, чийто интензитет не предполага ефективно изтърпяване на наказание лишаване от свобода. Съзнавам, че предлаганата промяна не се включва в компетенциите на ВСС, но съм убеден, че опознаването на този подход на въздействие и апробиране на приложимите включително при действащите процедури

прийоми, е в състояние да повиши удовлетворението у пострадалия от престъпление. ВСС има непосредствен ангажимент към квалификацията на магистратите, което, според мен, включва и възможността да постави на дневен ред тази тема. Конструктивният дебат е в състояние да идентифицира приложими техники и подходящи случаи в рамките на регламентираното понастоящем производство.

Смятам, че непосредственият ангажимент на редовите магистрати при прилагане на алтернативните способи за разрешаване на спорове е реално средство за утвърждаване авторитета на съда. Известна ми е такава практика, която намирам за изключително подходяща при безпрецедентно ниското обществено доверие. Преосмислянето на наложеното понастоящем ограничение с нормата на чл. 4 от Закона за медиацията, непочиващо на конкретна принципно обоснована концепция, би могло да обезпечи реален ресурс и за въвеждане на задължителна медиация като реална алтернатива на съдебното производство.

От друга страна, участието на магистрат като посредник при разрешаване на конфликта демонстрира ангажимента на държавата да обезпечи преодоляването му. Прякото ангажиране на магистрат – както съдия, така и прокурор, позволява утвърждаване на съдебната процедура, съответно наказателната репресия като гарантирано, но ефективно и ефикасно само като **крайно средство за защита на накърнения интерес**.

Предприеманите досега инициативи и вложен ресурс за законодателни промени в рамките на времево ограничените мандати на различните правителства ангажира непосредствено ВСС да формира ясна политика и да я отстоява пред всяко едно правителство. Подобен подход е реален стимул за осигуряване на необходимия резултат.

Същевременно, действащите медиационни центрове към съдилищата дават възможност за апробиране на доказали се вече практики към специфичните особености за родината ни. Сътрудничеството между различните центрове, с оглед спецификата на тяхната дейност и обобщения опит позволява утвърждаване на добри практики, гарантиращи нужното ниво на тази нормативно регламентирана дейност и за свободно практикуващите медиатори.

Независимост

Индивидуална независимост

При все, че независимостта е въпрос на себеусещане, интересът на правосъдието предполага да бъде безусловно зачитана в рамките на съдебната система и ревниво отстоявана при външно въздействие.

Присъщите на управлението властови функции предпоставят възможност тази независимост да бъде засегната от страна на

административния ръководител. Контролната функция на ИВСС също създава предпоставки за въздействие върху магистрата. Именно защото независимостта се опира на субективното възприятие у магистрата, съдийската колегия при ВСС следва да гарантира, че упражнените власт или контрол са наложителни за утвърждаване отговорно изпълнение на правораздавателната функция. Безусловно необходимо в тази насока е кадровият орган да се ангажира непосредствено и своевременно с всеки отправен до него сигнал за нерегламентирано въздействие. Както игнорирането на възприет от магистрат проблем, така и препращането му без да отчете причините да бъде ангажиран непосредствено, компрометира институционално утвърдената гаранция за индивидуалната независимост.

Индивидуалната независимост бива застрашена както при отявлено въздействие, така и при възникнал в рамките на упражняване на дейността въпрос, предпоставящ неблагоприятни последици за магистрата. Законът за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси регламентира процедура на подкрепа на лицата, субекти на задължения по този закон, подвластни на административния орган Комисия за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси. Тази процедура налага извод, че съмнението у лице, заемащо публична длъжност само по себе си не е достатъчно, за да оправдае отказа му да изпълни професионалните си задължения. Нормата на чл. 19 ал. 3 ЗПУКИ повдига въпрос дали така регламентирания механизъм за преодоляване на съмнение за конфликт на интереси е приложим при осъществяване на правораздавателна власт с оглед установените нарочни правила в процесуалните закони. Смятам за удачно средство за подкрепа, аналогично на чл. 19 ал. 2 ЗПУКИ да бъде изрично регламентирано от ВСС.

Необходимост за реални гаранции срещу засягане на индивидуалната независимост провокира и нововъведеният механизъм за контрол за почтенност. Без да подлагам под съмнение, че такъв е необходим смятам, че следва да бъдат обезпечени реални гаранции срещу безпринципно въздействие върху магистрата.

Невъзможността да бъдат обезпечени необходимите условия за осъществяване на правораздавателната функция и трайното състояние на дефицит на ресурси за изпълнение на възложените функции в нормативно предписан срок застрашава здравето на магистрата. Дори и да бъде отчитано от кадровия орган обективно стоящата пречка за съблюдаване на сроковете, принудата магистратът да отговори на формално предпоставените от закона очаквания за срочност, провокират стрес. Такъв пряко произтича и от естеството на правораздавателната дейност. От тази гледна точка експертите предписват конкретни мерки за предотвратяване, съответно ограничаване вредното въздействие върху здравето на магистрата, а именно:

- 1.Базирана на експертни данни и постоянен експертен мониторинг реорганизация на трудово-професионалната дейност и на системата за управление и развитие на човешкия капитал (например, в областта на разпределението и обема на възлаганите задачи, овластяването при вземане на организационно-административни решения, изграждането на системи за професионална подкрепа, менторски програми, кариерно развитие и супервизия).
- 2.Подобряване на системите за осигуряване на здравно-психологическа, административна, социална и публична подкрепа на представителите на професионалната общност на съдиите.
- 3.Създаването на система от условия и стимули (в т.ч. специализирани застрахователни програми) за ангажиране на съдиите в България в програмите за превенция и профилактика на стреса и осигуряване на качеството на живота на индивидуално, ведомствено и професионалнообщностно ниво в съответствие с EU framework directive, Art. 152 - Treaty of Amsterdam.
- 4.Изграждане на постоянна работна група за разработване и управление на Национална програма за превенция и профилактика на трудово-професионалния стрес на съдиите с участието на отговорните институции и съсловните организации.

За реализация на тези мерки ВСС следва да се ангажира пряко с оглед правомощието му да осигури необходимите ресурси.

Като форма на недопустим натиск разбирам и демонстративното налагане езика на омраза от страна в производството. Смятам, че макар и съдията да дължи по-висока степен на търпимост към емоционално натоварени изявления с оглед обезпечаване достъпа до правосъдие, трайно следвана практика на необосновани обвинения, лансирани в искания за отвод надхвърля „границите на нормалната, учтива и легитимна критика“ според утвърдената мярка от ЕСПЧ. Предизвикваните от подобни действия масови отводи освен, че ангажират ресурс на системата, поставят под въпрос принципно гарантираната възможност насрещната страна в производството да получи правосъдие от териториално удобния ѝ съд. Наложителен е системен подход, ограничаващ тази форма на злоупотреба аналогично на възприетия от Европейският съд по правата на човека, утвърждаващ стандартите за достъп до правосъдие.

Намирам за наложителна проактивността на съответната колегия при ВСС за установяване проблемите при всеки орган на съдебната власт и непосредствен ангажимент за тяхното разрешаване. Считаю за удачно в тази насока присъствие на представител на съответната колегия на общите

събрания на органите на окръжно и апелативно ниво и на Върховния касационен съд и представяне на вниманието на колегията доклад за споделените проблеми в съответния орган. На тази основа следва да бъдат предприети и конкретни действия. В случай, че органът е ресурсно обезпечен, а преодоляването на проблема е по силите на административния ръководител – да бъде изискан план за действие и проконтролирано неговото изпълнение.

Считам за наложително присъствието на представител на съответната колегия на ВСС и на общите събрания в органите на съдебна власт на районно ниво при констатирано отклонение от утвърден стандарт за необходимите ресурси за осигуряване на правосъдие в законоустановените срокове или са поставени проблеми от организационно естество.

Смятам, че отговорното управление следва да държи сметка и за ефекта от собствените си действия. Макар и ВСС да се ползва с предоставена му от закона власт, изграден механизъм за своевременно получаване на обратна връзка от страна на магистратите, адекватния й анализ и предприетите действия ще допринесе за усъвършенстване на управленските практики и утвърждаване доверието към органа сред магистратите.

ВСС, съответно отделната негова колегия дължат и да реагират при всеки сигнал и особено, когато в публичното пространство е разпространена компрометираща информация както спрямо конкретен магистрат, така и по отношение на член на ВСС. Наложителна е **своевременна и пълна проверка на твърдяните факти и безусловно огласяване на нейния резултат** – било, че данните са довели до основание да бъде търсена дисциплинарна отговорност, било, че такива факти не са установени въпреки надлежното изследване на твърденията. Единствено такъв институционален подход е в състояние да утвърди авторитета на съдебната система като цяло.

Огласено в публичното пространство *компрометиращо* мнение за отделен магистрат или член на ВСС създава възможност обществото да бъде информирано за правилата, при които системата дължи да осигури търсения резултат. Едва на тази основа непредубедения наблюдател на изнесения в публичното пространство конфликт би могъл да формира информирано мнение, игнорирайки неадекватната оценка на проблема от емоционално обвързан с резултата участник в социалния дебат.

Институционална независимост

Институционалната независимост ангажира ВСС в пленарния му състав да изисква от изпълнителната и законодателната власт

безпрекословно зачитане авторитета на съдебната власт. Това предполага безусловна реакция при действие, поставящо под съмнение изпълнението на ангажиращи я съдебни решения. ВСС дължи да изисква и всяка законодателна инициатива, обуславяща допълнителен ангажимент за съдебната власт да бъде предварително ресурсно обезпечена. От друга страна доказалият се в практиката ресурсен дефицит пряко ангажира законодателя да поеме отговорност за невъзможността съдебната система да гарантира съблюдаване на обещания срок. Ангажиментът на ВСС да отстоява независимостта на съдебната власт задължава колективния орган да обоснове нуждите и упорито да изисква необходимото съдействие.

Натовареност

Система за измерване на натовареността

Приемам нормата за натовареност за граница на разумното натоварване, обезпечаващо необходимото внимание към типово определено дело при обезпечени условия за възстановяване на работоспособността на магистрата. Стъпка в правилна посока е въведената система за измерване натовареността на съдиите. Възприетата понастоящем окрупнената оценка на тежестта на типови дела обаче не позволява адекватна оценка на реално свършената работа. Предполагамото разпределяне на тежестта му във времето на основата на „престояване“ в съда не отчита обективно необходимия ресурс за приключването му. Не позволява представа и за относителната тежест на значимите от ресурсна гледна точка отделни процесуални действия нито адекватна оценка на индивидуалната натовареност при промяна на докладчика.

Предлагам оценката на времева тежест да бъде дадена за съществените от тази гледна точка **отделни процесуални действия**⁷. Наложително е освен остойностяване на дължимите действия с оглед необходимото време за надлежна аргументация на крайния акт⁸, да бъдат идентифицирани различните подходи за извършването им и да бъде оценено отражението им върху крайния резултат – приключено производство.

При определяне на разумния срок следва да се отчита и обективно предпоставената необходимост от допълнително време за придобиване на **специфични знания и умения**. Така например поемайки самостоятелен

7 Този подход съответства и на очертаната като добра практика за оценка сложността на конкретното дело чрез извършената работа, а не с оглед броя на приключените дела – срв. пар. 72 и 73 от Становище № 11 (2008)

8 Еднозначно утвърден критерий с пар. 34 от Становище № 11 (2008)

състав доскорошният младши съдия се нуждае от повече време в сравнение с районния съдия с опит. От допълнително време се нуждае и магистрат, постъпващ в системата при външен конкурс. Промяната на материята също предполага период на адаптация, което също така изисква повече време. Смяната на състава налага допълнителни усилия за опознаване на висящите дела. И смяната на материя изисква допълнителни усилия за придобиване на специфична компетентност. От друга страна, специализацията и рутината обективно спестяват време. Ето защо изследване при отчитане на тези специфики дава възможност за съотнасяне на нормата на натовареност към обективно различните случаи и в крайна сметка за повишаване на усещането за нейната справедливост.

Централизирана деловодна система

Съществен ресурс както на съдията, така и на съдебната администрация, обективно затрудняващ същинската правораздавателна дейност, се разходва за дублиращо възпроизвеждане на данни. Ръчното обявяване на постановени актове в електронна форма, съответно приспособяването им към изискванията за защита на лични данни, неоправдано ангажира времеви ресурс както за съдията, така и за помощната администрация.

Централизирана деловодна система, която да позволява веднъж въведени данните да бъдат инкорпорирани в съдебните книжа, а значимите за отчетността данни да бъдат добавяни в рамките на последващите процесуални действия, води до реална икономия на ресурс.

Утвърдената времева тежест на отделни процесуални действия при целево създадена информационна платформа би позволила както всеки магистрат, така и административният ръководител своевременно да идентифицират отклонение от средното ниво на ефикасност за съответния орган на системата. Отчетеното забавяне предполага своевременно идентифициране на причините и предприемане на адекватни мерки за преодоляването им. Системата на случайния избор не изключва опасността един съдия да поеме повече времеемки дела включително в рамките на унифицирания индекс. Тази констатация еднозначно разкрива забавянето като проблем за органа на съдебната власт, а не за магистрата, подходящ отговорно към всяко от възложените му дела. Преценката за ефикасността на възприетата организация на дейността може и следва да бъде направена в рамките на процедурата за неформална оценка, а при констатирана нужда – да бъде осигурена адекватна подкрепа⁹.

От друга страна, спестеното време съпоставено с осреднени показатели при аналогични условия налага проучване на приложения

⁹ срв. пар. 26 – пар. 29 от Становище № 11 (2008) на КСЕС

подход и споделяне на добрите практики и в крайна сметка до постоянно усъвършенстване на дейността по администриране на делата.

Съвместяването на Централизираната деловодна система със системата за измерване натовареността би позволило и ефективното управление на обективно ограничени ресурс. Освен, че съответната колегия, а и ВСС биха били наясно в реално време за адекватността на ресурсите във всеки орган на съдебната власт, систематизираната информация ще позволи проследяване и на предприетите мерки за преодоляване на явилите се дисбаланс от административния ръководител на съответния орган на съдебната власт без да се налага допълнителен ангажимент от негова страна да уведомява кадровия орган за резултата от действията си.

Формуляри на рутинни актове по движение на делата с унифицирано съдържание, извличащи индивидуализиращи данни за страните по конкретно дело, ще позволи на съдията **да се съсредоточи върху проблема**, като обективира решението си в адекватния формуляр за разглеждания процесуален въпрос. Този подход би спестил както време, така и ресурси на специализираната администрация.

Централизирана деловодна система може да осигури и **систематично представяне на съдебна практика** в контекста на дължимата отчетност, обезпечаваща облекчен достъп и на съдията до формираната вече практика. Обезпеченият достъп до адекватно систематизирана практика осигурява и възможност за съдията да установи поддържани в практиката тези в контекста на отнесения до него въпрос. Това би довело и до своевременно преодоляване на противоречиво разрешавани въпроси при идентични хипотези.

Централизирана деловодна система обезпечава и връзка между делата в различните инстанции, което ще облекчи ресурсно и процеса на атестиране. Въвеждането на показател „противоречива практика“ и систематизирането на решенията според него осигурява и облекчен ред за идентификация на противоречиво решаваните въпроси с влязъл в сила съдебен акт. Структурираните данни според конкретно разглеждания въпрос обезпечава и своевременно установяване на нуждата от тълкувателно решение.

Намирам за удачно да бъде обсъдена и възможността за облекчен достъп до търговския регистър с непосредствено извличане на интересувашите делото данни и съответно алармиране при тяхната промяна.

Еднозначно разпозната като добра практика за подкрепа на съдията при решаване на делата е обобщената добра практика включително за необходимото съдържание на съдебното решение от гледна точка на

Електронно правосъдие

Традиционният съдебен процес обхваща значителен по обем документооборот и ангажира сериозни кадрови и материални ресурси както на съда, така и на страните, търсещи защита и съдействие. През 2012 г. бях поканен и се включих в работна група към Министерство на правосъдието във връзка с въвеждане на електронното правосъдие. С оглед спецификата на проблема и необходимостта системата да бъде тествана, съответно разликата в степента на готовност на различните органи на съдебната власт, бе взето решение за постъпателно въвеждане на електронното правосъдие. По мое предложение обхватът бе разширен като в първата фаза бе включено и заповедното производство. Етапът, на който се намира понастоящем Единният портал за електронно правосъдие осигурява достъп до подавана информация в електронна форма от част от съдилищата.

Ползите от електронното правосъдие отдавна и еднозначно са дефинирани на ниво Европейски съюз, а и са доказани на практика. Като основна цел на е-правосъдието се сочи повишаване ефикасността на правосъдието и облекчаване достъпа до правосъдието. Смятам тези цели за напълно постижими и при родните ни условия. Давам си сметка, че осъществяването на процеса изисква единодействие на ВСС, законодателната и изпълнителната власт. Въпросът обаче пряко касае съдебната система и косвено останалите власти – въвеждането на електронно правосъдие е в състояние да освободи значителен ресурс. Ако по една или друга причина интересите на законодателната и изпълнителната власт са мандатно ограничени, за съдебната власт нуждата от рационализиране на документооборота е постоянна. Убеден съм, че проявена активност и постоянство от страна на ВСС ще го осигури необходимото единодействие за въвеждане на електронно правосъдие в България.

Освен непосредствената полза за повишаване ефикасността на правосъдието и облекчаване достъпа до съд, струва си да бъде обсъдена следваната от Агенция по вписванията организация като мярка за преодоляване на неравномерната натовареност. Ако местната подсъдност гарантира достъпа до съд, електронно развиващото се производство лишава от значение териториалното деление. Движението на електронните дела между равни по степен съдилища на територията на цялата страна ще доведе от една страна до оползотворяване на свободен кадрови ресурс, а от

10 срв. пар. 34 от Становище № 11 (2008).

друга – до освобождаване на ресурс за неразумно натоварен териториално обособен орган на съдебната власт.

Организация на работния процес

Смятам за наложителен функционален анализ на дейността по администриране на делата с цел оптимизиране на този процес. Остойностяването на отделните процесуални действия от гледна точка на вложеното в тях време позволява реална представа за ресурса, който може да бъде освободен при реорганизация на дейността по администриране на делата.

Намирам за крайно наложително да бъдат утвърдени конкретни **мерки за преодоляване на свръхнатовареността** като смятам, че част от тях могат да бъдат и организационни. В тази насока предлагам:

1. **Освобождаване на съдията от несвързани с правораздавателната му компетентност ангажменти по движението на делата.** При условията на свръхнатовареност незначителната тежест от времевата гледна точка на действията по администриране на отделно дело се кумулират и изземват значителен ресурс на съдията. Възможно е възлагане на съдебната администрация ръководство на процедурите по ефективна размяна на книжа, освобождава време, позволяващо на съдията да се съсредоточи върху присъщата му правораздавателна функция. Не виждам също така разумна причина съдията докладчик да опосредства гарантирания от закона достъп на страните по делото до съдържащите се в него книжа, каквото задължение е вменено с чл. 74 ал. 2 от Правилника за администрацията на съдилищата.
2. От друга страна прекият ангажмент на съдебната администрация с конкретен, дължим от институцията резултат създава **усещане за съпричастност**. Това е и средство за мотивация на служителите, водещо до преодоляване на формалното отношение към работата.
3. Ефективното използване на съдебния помощник при подпомагане на съдията в дейности, изискващи правни познания, включително установяване на приложимо право при дела с международен елемент, издирване на практика на Съда на Европейския съюз или Европейския съд по правата на човека, освобождава значителен времеви ресурс.
4. Идентифицирането на добри практики по управление на отделните дела и делопотока и споделянето им също е форма на реална подкрепа за усъвършенстване на тази дейност между съдиите в отделния орган на съдебната власт.
5. В рамките на законоустановената си дейност ИВСС е в състояние да

сравни различни практики по управление на делата и делопотока и след анализ, с оглед кадрова обезпеченост и евентуална специфика в дейността да допринесе за изграждане на стандарт, обезпечаващ оптимално използване на ресурсите в системата като цяло.

6. Както е имал повод да посочи КСЕС ангажимент за оползотворяване на времето в процеса на администриране на делата имат и участващите в процеса адвокати. Унифицирани правила от страна на ВСС придава универсалност и предвидимост за страните и техните адвокати. В тази насока предлагам следните мерки:

- утвърден отнапред начин на **подредба на входящите книжа**, доказващи надлежно упражненото процесуално действие спестява време;
- Смятам за удачно и още при приемане на искане в регистратурата на органа на съдебната власт да бъде извършена проверка за наличие на **преписи от подлежащите на размяна книжа**. Вложеният при тези условия времеви ресурс при е в състояние обезпечава икономия на безусловно необходимото време и допълнителен ресурс за изготвяне на съобщение, връчването му и отстраняване на нередовността.
- Постъпило искане, предполагащо **предварително внесена държавна такса** да бъде образувано и съответно разпределяно на съдия само при наличие на доказателство за внесена държавна такса. При положение, че самият закон предпоставя търсената защита от предварително платена държавна такса като установява и механизъм за определянето ѝ не виждам пречка процедурата по обезпечаване изпълнението на това задължение от съдебната администрация. Практиката показва, че специфични случаи, налагащи съдийска преценка – чл. 72 ГПК са рядко изключение. Това позволява деловодната система да включва алгоритъм, Не виждам и пречка при затруднение съдебната администрация да бъде подпомагана от съдебните помощници, където степента на натовареност осмисля тази длъжност, а намесата на съдия да стане едва когато въпросът не може да бъде разрешен при заложения алгоритъм, съответно органът на съдебната власт не разполага със съдебен помощник. Намесата на съдия, обусловена от писмено изразено несъгласие на страната с дадени ѝ указания, обезпечава достойният за защита интерес на съдията.
- Непосредственият контакт между резултатно ориентиран служител в съдебната администрация и страната в момента на депозиране на искания по делото е и реално средство за обезпечаване надлежното упражняване на процесуалното действие – липса на подпис, **описани, но неприложени** доказателство за внесена държавна

такса или пълномощно.

- Смятам също така, че оповестена **политика за диференцирано администриране на дела**, отговарящи на формално утвърдените изисквания за разглеждане на спора по същество от тези, налагащи допълнителен ангажимент било за съдията, било за администрацията пряко ангажира страната да допринесе за срочното развитие на производството, съблюдавайки. Освен, че не намирам основание да предполагам недобросъвестност от страна на магистрата, евентуално констатирани действия, необосновано довели до забавяне на производството и възможността това обстоятелство може да бъде отчетено в рамките на атестационната процедура. При тези обстоятелства считам, че интересът на страните при диференциран на това основание подход е гарантиран.

Освен, че нормата на натовареност следва да гарантира съдията, че отдавайки дължимото и необходимо внимание по всяко дело не рискува негативна оценка за професионалната си пригодност, превишаването ѝ обосновава достоен за отчитане интерес у страните да знаят **кога биха могли да очакват** гарантирания им от времето на съдията и получаване на краен съдебен акт. Подобен подход би снел от плещите на магистрата неразумното очакване да постигне обективно невъзможен резултат с оглед фактическата и правна сложност на възложените му дела.

От друга страна огласяването на възможното закъснение е и реална форма за отчетност. Оповестената липса на ресурс непосредствено ангажира съдийската колегия при ВСС да поеме своята отговорност и да търси адекватно решение. Онагледяването на проблема е и повод въпросът да бъде поставен на вниманието на изпълнителната власт – чрез министъра на правосъдието, съответно на законодателната власт в обосновка на искания за ресурсно обезпечаване или законодателни промени. Така например, както е посочил и КСЕС ефикасността на съдебния процес е обусловена от процесуална възможност за съдията да определя реда, обезпечаваш необходимото внимание към конкретното дело. От тази гледна точка намирам за неоправдана обусловеността на процедурата по чл. 237 ГПК и чл. 238 ГПК от нарочно искане на страната.

Реално средство за редуциране на случаите, необосновано ангажиращи ресурс на съдебната система е и адекватна **политика на държавните такси**. С оглед характера на това публично вземане и конституционно утвърдения принцип, че следва да е съответна на предоставената услуга, би могло да се помисли за редуцирането ѝ с оглед фазата, на която е приключило делото.

Възможност за редуциране натовареността както на съда, така и на прокуратурата се явява и утвърждаването на възстановителното

правосъдие като възможна алтернатива при т.нар. леки престъпления, особено когато въздействието върху накърненото обществено правоотношение предпоставя активно съдействие от страна на извършителя или причинява вреда. От тази гледна точка намирам за изключително подходяща тази процедура например при **неизпълнение на съдебно решение за издръжка, неизпълнение на съдебно решение за упражняване на родителски права или режим на лични отношения**. Освен, че корекционното въздействие в максимално кратък срок е от изключителна важност, на която формалният процес не би могъл да отговори, съдебната намеса не е в състояние да ангажира адекватно извършителя на противоправното деяние.

Случаите на **обида и клевета**, за които и практиката показва възможност за постигане на резултат включително и без да бъде трайно регламентиран с нарочна спогодба, предпоставят възстановителното правосъдие като логична алтернатива на наказателното производство.

В хипотезата на **пътно-транспортни произшествия с причинена лека телесна повреда или причинени щети** своевременно развилата се процедура при осигурена възможност за участие и на застрахователя, е реално средство за своевременно намиране на удовлетворяващо пострадалия решение и то без да бъде ангажиран ресурс на съдебната система.

Средство за разпределяне на делата между различни съдилища е и промяна в местната подсъдност. Когато данните позволяват да бъде прогнозиран ефект от евентуална промяна, ВСС дължи да обоснове и да я отстоява пред министъра на правосъдието, имащ право на законодателна инициатива, съответно в годишния си доклад, представен пред НС.

Съдебна карта

Споделям тезата, че всяка структурна реформа, в това число и тази на съдебната карта, се нуждае от концептуална обосновка и предварителна оценка за очаквания ефект, както и че проблемът не е само вътрешен за съдебната система. Убеден съм, че доброто управленско решение почива на готовността да бъдат чути изказаните притесненията и споделените очаквания, а авторитетът на взетото решение почива на осмислянето му през всички възможни гледни точки.

Ако от статистическа гледна точка броят на населението на определена територия обуславя броя на постъпилите дела, наличната информация не е достатъчна, за да обоснове закриване на съдилища. Намирам за наложително в тази насока да бъдат отчетени реалните потребности на местната общност.

Смятам за удачно добрите практики на взаимодействие между съда и

общността да бъдат идентифицирани и разпространени сред общностите, потенциално застрашени от планираната промяна. Декларираното желание в процеса както от страна на магистратите, осъществяващи функциите си в т.нар. малки съдилища, така и на ползвателите на услугата правосъдие в тези райони, ангажира ВСС за организира структуриран дебат. Ангажиментът за ВСС да поеме своята отговорност и да вземе оптимално решение за преструктуриране на съдебната карта предполага да бъдат очертани разумно обосновани времеви рамки за събиране мнението на заинтересованите от планираната промяна. Възможността за участие и аргументираното решение през призмата на очакваните проблеми освен, че обезпечава всестранно изследване на позитивите и негативите от конкретно предприето решение, гарантира възможност за търсене на оптимално решение за произтичащи от необходимата промяна неизбежни затруднения. Вярвам, че прилагането на такъв подход би предпоставило възприемане и на неблагоприятно за заинтересованите крайно решение.

Натрупаният опит при обезпечаване на ефективно взаимодействие на различни институции за успешно разрешаване на конкретни социалнозначими проблеми¹¹ на местно ниво следва да бъде апробиран и на централно.

Не виждам пречка извън хипотезата на закриване на съдилища, съответно промяна в границите на утвърдените понастоящем съдебни райони, да бъде прецеизирана структура на управление на органите на съдебната власт и необходимата за функциониране на териториално обособените понастоящем. Смятам за обективно възможно и централизиране на дейности от такова естество на ниво окръжен съд.

Кадрови подбор и професионално развитие

Считам, че оценка, основана на ясни и общоприлагани критерии при ефективно участие на оценявания и утвърден механизъм на подкрепа за преодоляване на идентифицирани слабости при упражняване на дейността, съставлява процесуална гаранция за индивидуална независимост. Ето защо освен универсализирани критерии за дължимо поведение, утвърждаващо авторитета на съдебната власт, съществено значение има адекватна оценка за достиженията на всеки магистрат и институционализирана подкрепа за постоянно усъвършенстване на дейността му¹². Осигуряването ѝ способства за формиране на оправдано

¹¹ срв. Ролята на районните съдилища в живота на местните общности

http://www.judgesbg.org/images/Bulgarian_Judges_Association_The_Role_of_District_Courts_Sep-Oct_2016_Portrait.pdf

¹² срв. т. 18 от Становище № 11 (2008) решения

самочувствие у магистрата, позволяващо му да се противопостави на всяко нерегламентирано въздействие при упражняване на правораздавателната компетентност. Надлежно осъществено правораздаване от своя страна обезпечава авторитетност и на упражнената власт.

Безусловно споделям тезата, че съдийската гилдия разполага с потенциал да осигури усъвършенстване на правораздаването във всеки негов аспект, основано на т.нар. неформална процедура на оценка на дейността¹³, наричана по-нататък *неформална оценка*. Апробирането на този модел на подкрепа е в състояние да утвърди и общностно чувство сред магистратите, реално обезпечаващо наложителната саморегулация.

Атестиране

Утвърдената понастоящем процедура преодолява недостатъка на атестиране чрез ад хок създадена конкурсна комисия без ресурсно обезпечаване на тази дейност. Съсредоточаването на оценъчната дейност в правомощията на орган, съставен преимуществено от съдии, избрани от съдии, за реална предпоставка за унифициран подход в оценъчната дейност. Смятам обаче за необходима процедурна гаранция в тази насока.

Споделям тезата, че преминат институционален контрол е основа и за качествена оценка на работата. Изключителна отговорност на магистрата е да осигури разрешаване на всеки поставен пред него въпрос съобразно смисъла на формално очертаното правило за поведение. От тази гледна точка и при липса на формирана задължителна съдебна практика магистратът не само може, но и дължи непосредствено да изследва съдържанието на правилото. Ето защо смятам за наложително в рамките на атестационната процедура и с оглед нормативно предписания показател за оценка – основание за ревизия на постановения акт, да бъде утвърдена категорията „противоречива практика“.

С оглед принципа за върховенство на закона принципно утвърдената свобода на преценка бива ограничена от дадено тълкувание от установен със закон авторитет. Принципът на правна сигурност макар и да предпоставя безусловно необходимата предвидимост на съдебния акт, не освобождава съдията, без оглед на съда, в който правораздава, да гарантира върховенството на закона. Идентифицирани съображения, неизследвани до момента пряко ангажират ангажирания с конкретния случай съдия да осигури утвърдения стандарт като даде решение при пълно и обстойно изследване на наведените доводи. От друга страна подтискането на възможна интерпретация на закона, обезпечаваща достигане на по-високо ниво на защита на субективното право, пряко се конфронтира с очакването случаят да бъде разрешен в съответствие на

¹³ срв. пар. 25 от Становище № 17 (2014) на КЕСС относно оценката за работата на съдиите, качеството на правосъдието и зачитането на независимостта на съдебната власт

душа на нормата и поставя под въпрос индивидуалната независимост, която магистратът дължи непосредствено да отстоява. Разбирам противоречивата съдебна практика в очертания аспект като необходима фаза в процеса на утвърждаване смисъла на закона. В тази насока и утвърдената добра практика изрично предписва възможност за отклоняване както от следваната до момента практика от самия съдия, така и от предходно формирана и незадължителна съдебна практика¹⁴. Ето защо приемам произтичащата от противоречивата съдебна практика несигурност за търсещите правосъдие за системен проблем. Преодоляването му обаче не може да бъде принципно обосновано посредством очакване съдията да прилага безкритично предходна практика при положение, че има достатъчно основание да се отклони от нея. В рамките на отделното производство авторитетът на съдилищата е наложителен за обезпечаване на защита в разумен срок. Смятам обаче, че при оценка качествата на магистрата наложителен е друг подход.

Достигнатият различен извод при условията на институционална проверка само по себе си не разкрива дефицит в работата на магистрата¹⁵. Проблемът ясно се откроява при утвърдена впоследствие практика, потвърждаваща застъпената от магистрата теза. От друга страна усещането, че ВКС е единствен стожер на законността дискредитира останалите съдилища и до голяма степен обяснява засиления интерес при търсене на защита, водещо до свръхнатовареност на този орган на съдебната власт.

Безусловно дължимите адекватна оценка на професионалната пригодност и признание за отговорно отношение към работата предпоставят обективната ѝ оценка. Това неминуемо налага атестиращият орган на собствено основание да прецени способността у оценявания магистрат да прилага утвърдените стандарти в правораздаването. Ето защо смятам за определяща **способността за формулиране и аргументирано отстояване на принципно защитима теза по приложението на закона**¹⁶. Тази преценка не касае съществуването на спора, поради което и не подлага под съмнение изключителното правомощие на съда да определи решението по конкретното дело. Такъв подход освен, че създава съпричастност към развитие на правото у всеки правоприлагащ магистрат, съставлява реално средство за мотивацията му към отговорно осъществяване на правораздавателната компетентност.

Оценката за професионална пригодност на магистрата не следва да се припокрива с оценката за ефикасността на системата като цяло или

14 срв. пар. 49 от Становище № 11 (2008)

15 срв. пар. 74 от Становище № 11 (2008)

16 срв. пар. 66 от Становище № 11 (2008)

териториално, съответно функционално обособени нейни органи¹⁷.

Възприемането му обезпечава и реална гаранция срещу автоцензурата – възможна форма на засягане на индивидуалната независимост, неизбежно рефлектираща и върху усещането у страните за справедливост. Освен това, критичният поглед към обосновката на предходно дадено решение и придадената меродавност на аргументите е в състояние да осигури ценностен дебат за съдържанието на правото. На тази основа логично е и адвокатите да разпознаят своята роля и отговорност при обезпечаване на върховенството на закона, допринасяйки за съкращаване във времето процеса по утвърждаване духа на закона.

Наложително е утвърждаване на **гаранции за ефективно участие на магистрата** в атестационната процедура. От тази гледна точка смятам за наложително събеседване с атестирания, когато в рамките на проверката бъдат констатирани данни извън отразените в единния формуляр и известни му към началото на процедурата като например резултати от проверките, осъществени от ИВСС. Този подход би подпомогнал Комисията по атестирането и конкурсите при преценката ѝ за пълнота на осъщественото изследване на дейността. От друга страна едва произнасянето позволява яснота за становището на атестиращия орган. От тази гледна точка непосредствено обсъдените от Комисията по атестирането и конкурсите доводи и твърдения утвърждават регламентираната понастоящем процедура по възражение по отношение възприетата от атестиращия орган оценка като реална възможност на вниманието на кадровия орган – съответната колегия при ВСС, да бъдат поставени допълнителни аргументи в подкрепа на отстояваната теза, ако оценяваният намира такива. Предварително очертаните факти, въз основа на които атестиращият орган ще формира становището си, създава предвидимост на процедурата по атестация. Освен това, обезпеченото участие още на етап събиране на информация би спестил процесуално време.

От друга страна безусловно необходимият кратък срок за възражение създава ненужно напрежение, а формалното му упражняване в очакване тезата да бъде развита непосредствено пред кадровия орган, неоправдано ангажира както време за самия магистрат, така и процесуално време за кадровия орган.

Убеден съм, че ефективно обезпеченото право на участие на оценявания магистрат в атестационната процедура предполага яснота за интерпретацията на повдигнатия проблем от органа, овластен да наложи решение. От тази гледна точка актуалният вариант на процедурата поставя под въпрос ефективността на възприетото задължително изслушване,

¹⁷ Тази теза изрично е застъпена по отношение на съдилищата в пар. 62 от Становище № 11 (2008) на КСЕС и Становище № 6 (2004) на КСЕС

доколкото между депозираното възражение и момента на изслушването липсва обективизирано становище по повдигнатите с възражението въпроси.

От друга страна при адекватно обезпеченото участие на магистрата още във фазата по изясняване на въпросите отпада необходимостта кадровият орган да се ангажира непосредствено с това. Вярвам, че при тези условия нуждата от непосредствено изслушване от кадровия орган би била изключение, а когато, допълнително повдигнатите с възражението въпроси, констатирано бездействие на атестиращия орган или друга причина налагат това, изслушването ще може да се фокусира върху конкретно и предварително формулирани въпроси включително при обезпечена вече допълнителна информация.

Конкурси

Необяснимите кадрови решения на ВСС в различните му състави провокираха намесата на законодателя при утвърждаване на конкурсното начало. Бездействието на ВСС да запълни тази идея с разумно съдържание доведе и до експериментиране на различни форми, създали излишно напрежение в отношението между магистратите.

Утвърдената понастоящем процедура преодолява недостатъка на непосредствено събеседване с ад хок създадена конкурсна комисия. Остава обаче открит въпросът за обстоятелствата, формиращи избора.

Смятам, че **очертаните професионални и нравствени качества на сравняваните магистрати ги правят разпознаваеми.** От тази гледна точка вместо доказалата се в практиката тежест на формирано по един или друг начин към определен кандидат индивидуално отношение у член на колективния кадрови орган, определящ ще бъде съдържателно отразения набор от идентифицираните в рамките на конкурсната процедура полезни качества за съответната предлагана длъжност.

Кадровият орган е в правото си да утвърди качествата, гарантиращи правораздавателна компетентност. От тази гледна съпоставка на конкуриращите се кандидати с изначално огласен еталон, удовлетворява напълно изискването за конкурсно начало, почиващо на ясни правила.

Смятам, че огласените от кадровия орган обстоятелства, натежали при избора в полза на предпочетения кандидат да бъдат обявени. Предвид неизбежното очакване, че магистратът притежава способност за адекватна самооценка, установените обстоятелства, относими към личността на предпочетения, предпоставят възможност да възприеме решението. Вярвам, че при тези обстоятелства би била гарантирана и наложителната бързина при утвърждаване на кадровите решения.

От друга страна очертаният профил на избрания магистрат освен, че го легитимира сред конкурентите, непосредствено го ангажира да отстоява разпознатия от кадровия орган негов професионален облик.

Огласяването на разпознатите качества у магистрата осмисля и предвидената съдебна процедура като гаранция за законосъобразност на извършения избор. Възможността в рамките на съдебно производство да бъде повдигнат въпрос за достоверността на фактите, мотивирали кадровия орган да предпочете избрания магистрат, е препятства формалния подход към конкурсната процедура и е в състояние да утвърди процесуална гаранция за законосъобразно упражнена дискреция при учредяване на правораздавателна компетентност

Дисциплинарна отговорност

Смятам, че тази форма на въздействие следва да бъде концептуално утвърдена като **крайно средство**. Приветствам управленски подход, основан на принципа – казвам, показвам, наказвам. Констатирани слабости в процеса на правораздаване предполагат изчерпване на средствата за споменатата вече неформална оценка и институционална подкрепа за преодоляването им от самия магистрат в разумен срок.

Неспособността магистратът да разпознае своя принос при констатирано необосновано забавяне в производството въпреки адекватно дадена му обратна връзка, предоставена подкрепа и обективно съществуващата възможност за отстраняване на причината за забавяне, ангажира административния ръководител на съответния орган да пристъпи към предписаните от закона форми на въздействие. Невъзможността и предоставените на административния ръководител средства за корективно въздействие предпоставя своевременно сезиране и непосредствено ангажиране от страна на кадровия орган – съответната колегия при ВСС.

Същевременно и с оглед превантивен ефект и в контекста на индивидуалната независимост считам за наложително отнапред да бъдат очертани конкретни хипотези на недопустимо поведение, ангажиращо намесата на кадровия орган.

Приемам нормативно утвърдената конфиденциалност на дисциплинарното производство за гаранция както за обективност на проверката за способността у магистрата да съблюдава високия стандарт на професионално отношение към работата си, така и за поддържане професионалния му престиж в рамките на тази проверка. Именно защото авторитетът на правосъдието пряко зависи от този на непосредствено овластените да правораздават, огласяването на производството обективно е в състояние да породи недоверие у страните, разчитащи на ангажирания в производството магистрат. Както е имал повод да посочи и КСЕС конфиденциалността включително за констатирани слабости в дейността на магистрата е необходима за поддържане авторитета на правосъдието.

При тези съображения намирам за необходимо да се преосмисли практиката за публично огласяване на образувано дисциплинарно

производство. При положение, че кадровият орган не вижда пречка магистрат, срещу когото е открито производството да продължава да осъществява функциите си, разгласеното образуване на дисциплинарно производство може да бъде оправдано единствено с конкретни по-висши интереси. В този смисъл предприетото действие в резултат на публично огласен проблем е и форма на отчетност, съчетаваща и превантивен ефект. Извън тази хипотеза обаче не виждам причина за оповестяване на образуваните дисциплинарни производства.

По аналогични съображения би следвало да се прецени доколко разкриване самоличността на санкционирувания магистрат във всички случаи е обществено оправдано. Адекватното корективно въздействие спрямо магистрата се изчерпва с ангажиране на предписаната в закона отговорност. Има основание да се счита, че провокираният обществен интерес при огласено образуване на дисциплинарно производство налага да бъде огласено и взетото решение включително и когато в рамките на производството не бъде установено основание за ангажирането ѝ. Извън тази хипотеза не намирам разумна причина за непредвиденото в закона обществено порицание.

Смятам за наложително обаче безусловното огласяване на констатирано нарушение и определеното за него наказание. Тази общодостъпна информация освен, че осигурява характерната и за дисциплинарната отговорност превантивна функция, позволява и утвърждаване на последователна и предвидима дисциплинарна практика – **при аналогични предпоставки да бъдат предприемани еднакви мерки.**

Споделям тезата, че етиката е регулативен механизъм, безусловно необходим за обезпечаване изискването за високи нравствени качества, обезпечавачи от своя страна доверието в съда като институция. Кодификацията на желаното поведение е обективно непостижима. От тази гледна точка магистратът се нуждае от реално средство за подкрепа в хипотези, поставящи го в колебание за очакваното поведение. Доколкото ми е известно такъв подход е утвърден в Германия и Испания. Смятам за наложителна страничната оценка на емоционално необвързан с конкретната ситуация и професионално ангажиран страничен наблюдател.

Приемам тази функция за присъща на етичните комисии, действащи на ниво орган, в който магистратът осъществява функцията си. Намирам етичната комисия и за съществен елемент от механизма на самоуправление. Предвид ограничения понастоящем обхват на дейност необходима е намеса от страна на ВСС за структуриране на процедура, годна както да оползотвори потенциала на този съвещателен по своя характер орган включително като средство за индивидуална подкрепа при преценка на дължимото поведение от страна на магистрата. Същевременно

намирам за удачно даденото при тези условия разрешение на конкретния проблем да бъде споделено и разпространено.

Понеже етиката не се опира на учредена власт, а на общоутвърдено разбиране за приемливо или желано поведение, считам за удачно при оценка на конкретно действие или бездействие на член на ВСС или ИВСС, да бъде поискана оценка и от редовите магистрати. При все, че единствено ВСС е овластен да вземе окончателното решение, събраното мнение е гаранция за утвърждаване на стандарта за високи професионални качества, на който следва да бъде подчинен както редовият магистрат, така и членовете на ВСС и ИВСС. Обединението около определено решение по конкретния етичен казус обосновава и авторитетност на оценката.

Уважаеми колеги,

През целия си професионален път съм отстоявал принципи и нямам намерение да опетня името си, пренебрегвайки ги като участник в колективния орган ВСС. Вярвам, че изборът освен право е и отговорност, а делегираното при тези условия доверие е ангажиращо. Винаги съм търсил отговори и принципно обосновани решения, което възнамерявам да правя и като част от колективния орган. Не се съмнявам, че българските съдии знаят какво искат и са в състояние да определят личностите, способни да реализират очакванията им. Благодаря на колегите, разпознали такъв потенциал у мен като твърдо съм решен да оправдая гласуваното ми доверие.

Владимир Вълков